

Ostaňme verní sebe...

Za prof. PhDr. Petrom Libom, DrSc.

Silvia Lauková (Nitra)

Profesor Peter Liba bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej literárnej vedy. Takéto hodnotenie mu patrí pre jeho rozsiahlu bádateľskú činnosť nielen na poli literárnej vedy (literárnohistorickom, literárnoteoretickom či literárnokritickom), ale aj v oblasti kultúrnohistorickej, bibliografickej a pedagogickej.

Narodil 27. 6. 1931 v obci Klenov, okres Prešov. Po ukončení štúdia slovenčiny a dejpisu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa stal pracovníkom bibliografického odboru Maticе slovenskej v Martine, kde najskôr zastával funkciu vedúceho oddelenia teórie bibliografie, potom vedúceho bibliografického oddelenia a od roku 1968 funkciu riaditeľa Bibliografického ústavu. Z Maticе slovenskej po zákaze publikovania v roku 1973 odišiel na Pedagogickú fakultu v Nitre, kde sa stal vedeckým pracovníkom v Kabinete literárnej komunikácie a experimentálnych metodík. Bol vedúcim Katedry slovenskej literatúry PF v Nitre (1975–1976 a 1988–1991) a v roku 1991 ho zvolili za dekana Pedagogickej fakulty, v roku 1993 za rektora novovznikajúcej Vysokej školy pedagogickej a v roku 1996 sa stal prvým rektorom univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Túto funkciu zastával do roku 1999. Po odchode z postu rektora sa stal vedúcim Katedry kulturológie Filozofickej fakulty UKF, ktorú sám inicializoval a zakladal. Bol predsedom a členom rôznych odborných a vedeckých komisií. Za jeho rozsiahlu vedeckú, kultúrnu a spoločenskú činnosť mu bolo udelených množstvo uznaní a vyznamenaní – Zlatá medaila Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Čestné uznanie Literárneho fondu, Pamätná medaila Univerzity Konštantína Filozofa a iné. Bol nositeľom pápežského Rytierskeho rádu sv. Gregora Veľkého. V roku 2006 bol ocenený Cenou Fra Angelica v oblasti slovesného umenia. Zomrel v Nitre 25. 9. 2020.

Celoživotná vedecká, pedagogická a kultúrna práca prof. Petra Libu pramenila z jeho naozaj živého záujmu o literatúru. Na jeho putovanie v slovenskej literárnej vede a v slovenskej kultúre môžeme nazerať cez tri dôležité etapy, v ktorých sa Liba hľadal a nachádzal vedecky aj ľudsky.

Prvá etapa jeho vedeckej cesty začala po skončení vysokoškolských štúdií, keď nastúpil do Maticе slovenskej. Ťažisko jeho účinkovania v nej bolo ukotvené v slovenskej bibliografii. Maticu chápal ako knižničný, informačný a osobitný kultúrny celok. Na pôde slovenskej bibliografie vykonal rad zakladateľských činov a jeho víziou bolo vytvorenie komplexnej národnej knižničnej zbierky slovacikálnych dokumentov a univerzálneho systému Slovenskej národnej bibliografie s nadstavbovými inštitútmi knižničnej a bibliografickej

vedy, archivistiky, muzeológie a biografistiky. Založil pramenný zborník *Literárny archív*, koncipoval základy Biografického ústavu, v roku 1964 sa spolupodieľal na vypracovaní Smernice SNR o slovenskej národnej retrospektívnej bibliografii. Participoval na zostavovaní rôznych slovníkov a bibliografií, z ktorých najmohutnejšia *Bibliografia článkov zo slovenských novín a časopisov za roky 1919–1944* priniesla dodnes platné inštruktívne koncepčné, metodologické, metodické a organizačné náhľady. Je myšlienkovým otcom aj realizátorom *Slovníka pseudonymov slovenských spisovateľov*, *Bibliografii slovenských kníh 1901–1918*, *Čítania starých otcov* a iných.

Druhá etapa sa pred Petrom Libom otvorila po vynútenom odchode z Matice slovenskej (1973), ktorý súvisel s tlakom totalitného ovzdušia a politického prenasledovania niektorých pracovníkov MS. Nové uplatnenie našiel na pôde Pedagogickej fakulty v Nitre. Tu sa vypracoval na popredného literárnovedného pracovníka so širokým spektrom výskumných záujmov. Svoju vedeckú pozornosť v tomto období zacielenil na otázky literárnej komunikácie, semiotiky a folkloristiky. Autorsky sa podieľal na tvorbe významných publikačných výstupov Kabinetu literárnej komunikácie (*Pojmoslovie literárnej komunikácie*, *Pojmoslovie literárno-múzejnej komunikácie* a ďalšie). Vedecká aktivita nitrianskeho Kabinetu bola programovo orientovaná na výskum literárneho textu v spoločenskej funkcii, t. j. v recepcii, Peter Liba sledoval túto funkciu v súvislosti s niektorou z foriem alebo vrstiev literatúry, vďaka čomu sa v záujmovom poli jeho bádania okrem textov umeleckej literatúry ocitli aj texty ľudovej slovesnosti či populárnej literatúry. Záujem o skúmanie populárnej literatúry v Nitre nebol náhodný, už počas svojho pôsobenia v Martine sa Peter Liba venoval problematike literatúry pre ľud v knihe *Čítanie starých otcov*. Tento svoj výskumný projekt v roku 1981 zavŕšil knihou *Kontexty populárnej literatúry*. V nej Liba predložil zasvätený obraz o histórii, súčasnom stave, poetike, problémoch a výhľadoch populárnej literatúry. Monografia je krokom ku komplexnému poznaniu celého literárneho systému, v ktorom populárna literatúra funguje ako súčasť široko chápanej slovesnosti. Ďalším výskumným projektom, ktorý si Peter Liba priniesol zo svojho pôsobenia v Matici slovenskej a na pôde nitrianskej univerzity pomyselne zavŕšil, je jeho záujem o ľudovú slovesnosť a folklór. V roku 1991 vydal monografiu *Literatúra a folklór*, v ktorej si uvedomoval viacrozmernosť tohto vzťahu a pokúsil sa o poznanie dynamiky vzájomného sa obohacovania literatúry a slovesného folklóru.

Po roku 1989 môžeme v jeho vedeckej tvorbe postrehnúť tretiu etapu vedeckého bádania – k jeho celoživotnému záujmu o literatúru sa pridružil aj záujem o filozoficko-sociologické, estetické, etické a kulturologické otázky. Z prísneho literárnovedného bádateľa s vžitými metodickými princípmi a naprojektovanými témami sa stal citlivým glosátorom, reflektujúcim s veľkým rozletom predtým obchádzané polohy literárneho diela a objavujúcim nové rysy v profile toho-ktorého autora. Tento jeho nový prístup otvoril pocit oslobodenia, prichádzajúci po roku 1989. Svoj záujem presunul na autorov, ako boli Ladislav Hanus, Pavol Strauss, Rudolf Dilong či Jozef Tóth. Hoci ho s týmito autormi viazala ideová spriaznenosť, nikdy nestratil odstup literárneho vedca a kritika, a preto nestratil ani vierohodnosť a presvedčivosť vedeckého komentátora.

V tomto období s elánom jemu vlastným vstúpil do oblasti kulturológie ako vedného a študijného odboru na Slovensku. Formuloval svojbytnú vetvu kulturologického diskur-

zu a funkčnej inštitucionalizácie odboru. Peter Liba reflektoval kultúru a kultúrnosť cez ich emblematický status v súvislosti s existenciou národného spoločenstva. Orientoval sa aj na enkulturačné poslanie inštitúcií, na hodnotové aspekty vzdelávania, silu tradícií s prenesením duchovných posolstiev kultúrneho dedičstva. Svoju funkciu akademického hodnostára vnímal ako poslanie a pretavil ho do pozoruhodných úvah o univerzitách ako centrách kultúry, o zameraní univerzitetného vzdelávania v budúcnosti, ale aj o kríze a úpadku morálnych hodnôt. Tieto reflexie, myšlienky a impulzy sa naliehavo odrážajú v jeho knihách *Dostredivé priestory literatúry* (1995), *Kultúrnosť vzdelávania* (1999), *Prieniky do literatúry a kultúry* (2009).

Profesora Petra Libu si jeho študenti a spolupracovníci budú pamätať ako horlivého pedagóga a neúnavného vedca, ktorý vždy oduševnene sprostredkoval svoje vedomosti študentom. Udivoval svojimi rozsiahlymi poznatkami a bystrými postrehmi na akúkoľvek diskutovanú tému. Nikdy nehľadal jednoduché cesty a takéto cesty neponúkal ani svojim študentom. Jeho snahou bolo podnietiť v študentoch ducha objavovania a skúmania, nákazlivé bolo jeho nadšenie zo všetkého nového a podnetného.

V jednom zo svojich príhovorov k študentom vyslovil vetu: „*Ostaňme verní sebe a všetkým ideálom, ktoré chceme spoločne uskutočniť*“. Tieto slová boli celoživotnou filozofiou Petra Libu a dnes ich môžeme chápať ako jeho pretrvávajúci odkaz.

doc. PhDr. Silvia Lauková, PhD.

Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 74 Nitra, Slovensko
slaukova@ukf.sk

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

